

Sedaj pa mi je izpregovoriti še o drugi reki, ki je tudi v zvezi z državnim interesom. Krka dela veliko škodo v Kostanjeviškem okraju, v katerem je grajščina državnega posestva. Omenim naj, da ne poplavlja le več dni polja okrog Kostanjevice, temveč je celo po mestu mnogokrat promet mogoč samo s čolni. Pripomniti mi je tudi, da trtna uš največ škode dela v tem okraju, kjer je uže okužila 60 % vinogradov. Prebivalstvo pričakuje pridelka le od njiv in travnikov.

Ker Krka dela tudi veliko škodo verskega zaklada posestvu, nadejem se, da bode te spoznali, da je opravljena prošnja, da prevzame visoko poljedelsko ministerstvo nekaj stroškov za pripravljala dela, načrte in projekte, po katerih se bode končno uravnala Krka. Drugo polovico je uže sklenila prevzeti dežela Kranjska.

Moj častiti tovariš, zastopnik notranjskih občin, ni prišel pri tem poglavju do besede. Zaradi tega pa jaz po njegovi želji in iz kolegijalne dolžnosti izpregovorim tudi o vodah na Notranjskem.

Najprej bodem govoril o Vipavskih vodah, ki zares večkrat prav zdivjajo. Neizmerno škodo delajo po Vipavski dolini, katera ima toliko prirodnih krasot. Stvar je tem obupnejša, ker je škoda leto za letom večja. Deset let je uže minolo, odkar sta inženerja Klemenčič in Eypert izdelala načrt za uravnavo teh voda. Kdo ima uravnati reko, o tem se je leta in leta obravnavalo. Ker je potreba bila vedno večja in je Vipavska dolina tudi zaradi raznih trtnih boleznih popolnoma obubožala, obrnilo se je prebivalstvo do deželnega zbora, da bi si ohranilo malo zemlje, katero ima. Deželni zastop se je izrekel za uravnavo voda. Kako je pa odgovorilo poljedelsko ministerstvo? Reklo je, da se na podlogi uže deset let starih načrtov ne more pogajati o državni podpori. Nočem oporekati tem nazorom visokega ministerstva, temveč le omenjam, da meni kot poslancu ni nobena žrtva prevelika, kadar gre za povzdigo kmetijstva. Kar se je zamudilo, naj se pozabi. Prosim pa nujno, govoreč iz srca prebivalstva kranjskega, da se visoko ministerstvo odloči, da pomaga uravnati in zagrajati hudournike v Vipavski dolini. Prosim tudi, da se kmalu izvrši delni projekt, da se namreč poviša zopora ob Beli, katera napravlja veliko škodo. Visoko ministerstvo je uže potrdilo projekt, in sedaj gre le še za donesek 3000 gld. Vlada naj se ozira na prošnjo deželnega zastopa in naj hitro odpošlje gozdne tehnike za zgradbo hudournikov v Vipavsko dolino, da se to delo hitro izvrši, kajti tukaj gre za to, da se ohrani uspeh dosedanjih del.

(Dalje prihodnjič.)

Politični pregled.

Domače dežele.

Inozemski in domači listi so poročali, da se bodo vršile premembe v vrhovnem poveljništvu naše vojne mornarice ter da pojde baron Sterneck v

pokoj. Te novice preklicujejo oficijozni listi kot neosnovano.

Časopisi zopet javljajo, da se bode v naši državni polovici ministerstvo za komunikacijske reči ustanovilo, ter imenujejo poslanca Bilinskega kot ministerskega kandidata.

Znani Gautschev odlok, vsled katerega je bilo leta 1887. odpravljenih več srednjih šol, popravlja in razveljavlja se vedno. „Wiener Zeitung“ je objavila te dni cesarsko odloko, vsled katere se imajo obnoviti viši razredi na gimnazijah v Roveredu in Kotoru ter na realki v Steyru. V Kutni Gori se bode premenila spodnja realna gimnazija v realko in potem obnovili viši realni razredi, gimnazijo v Slaneh prevzame pa država v svojo upravo. Kaj pa z gimnazijo v Kranji? Kaj smo mi Slovenci zakrivili, da ravna z nami vlada drugače, nego z drugimi. Morebiti smo pa pri vladi zato v nemilosti, ker so jo naši zastopniki dozdej podpirali tako krepko.

Česko. — V česki razstavi se je praznoval rojstveni dan našega cesarja z izrednimi slovesnostimi. Na prostoru pred razstavo se je zbralo nad 60.000 ljudstva, ki je pelo navdušeno cesarsko pesem. Nemškimi liberalci to ni všeč. Glasilo večnega ministerskega kandidata dr. Plenerja „N. Fr. Pr.“ se jako huduje nad to patrijotično demonstracijo. Naj delajo Čehi, kar hočejo, oni ne bodo nikdar ustregli dr. Plenerju in njegovi stranki, katera ima v zakupu patrijotizem v Avstriji.

Ogrski državni zbor je zaključen ter se zopet snide 3. oktobra t. l.

Vnanje države.

Nemško. — Zarad prepovedi ruske vlade, ki ne dovoljuje izvažanja rži iz Rusije, prišla je nemška vlada v hude škripce. Vsled tega in pa vsled prav slabe letine na Nemškem poskočila je jako žitna cena in posebno dražila se rž, ki je danes na Nemškem dražja od pšenice.

Nemška ima danes jako visoko uvozno carino za žito. Uže pred par meseci se je mislilo, da bodo izdatno znižali to carino, ker je ljudstvo to zahtevalo vsled previsokih žitnih cen. Če se ni udala nemška vlada takrat splošni zahtevi, morala se bode udati zdaj, ko se ne da več prikrivati slaba letina in je vsled prepovedi ruske vlade cena žitu do 12 mark pri 10 meterskih centih poskočila.

Naš državni zbor se bode narbrž še letos posvetoval o trgovski pogodbi med Avstro-Ogrsko in Nemško. Vsak za se, Bog pa za vse, tega izreka se drži danes cel svet. Se ga bode li držal tudi naš parlament? Znižanje uvozne carine na žito od strani nemške vlade je nehalo biti za nas koncesija. Nemška bode morala to nolens volens storiti. Ni treba, da iščemo drugih koncesij. Mi moramo za to skrbeti, da se določijo više carinske tarife na industrijske izdelke, ki nam prihajajo iz Nemške da ne bode konkurenca v tem oziru prevelika za domače izdelke.

Srbsko. — Ministerski predsednik Pašić je izjavil, da je Srbski mnogo do tega, da sklene z Avstro-Ogrsko novo trgovsko pogodbo. Pogajanja se bodo baje začela prihodnjo jesen.

Bivši srbski kralj Milan je bil pri igri zadnji čas jako nesrečen. Razni časopisi so poročali, da se jo hotel celo usmrtiti v Parizu. Ta vest se je pa kmalu preklicala.

Rusko. — Ruski prestolni naslednik je prišel, vračaje se s svojega potovanja, dne 17. t. m. v Moskvo.

Ruska vlada je zaukazala, da bode odslej v Finlandiji ruščina uradni jezik.

Ruska vlada je prepovedala izvažanje rži čez zapadno mejo.

Belgija. — Kralj Leopold je zaukazal, da se osnuje za državo Congo narodna vojska, ki se ima nabrati med ondotnim prebivalstvom. Vojaška služba bode trajala pet let.

Francosko. — Minole dni je bil na francoskem ruski veliki knez Aleksij, kjer so ga povsod burno pozdravljali.

Govori se, da pride v Kronstadt še to jesen tudi Španjsko brodovje.

Dne 17. t. m. so se sešli generalni sveti francoski. V teh generalnih svetih, ki so razdeljeni po departementih, posvetujejo se navadno le o finančnih in gospodarskih rečeh. Večkrat smejo pa generalni sveti izreči svoje mnenje tudi o političnih vprašanjih, bodisi notranjih ali pa tudi vnanjih, kar se je pri sedanjem zborovanju tudi zgodilo, in sicer v Epinalu. Ondotnega generalnega sveta predsednik Ferry je namreč rekel, da mora z zadovoljstvom konstatovati, da je nastal na Francoskem mir ter vsled notranjega miru stalen notranji položaj. Javno mnenje, ki se je vsled nestalnosti notranjega položaja, anarhije ter vednih vladnih prememb odvrnilo od Francoske, postalo je Francoski ugodno. Francoska se je preustrojila, v njej se je uvela disciplina ter s tem povzdignila država. Tak preobrat postal je Francoski koristen. Izvestno je mislil Ferry pri teh besedah na sedanje odnose francosko-ruske.

Zadnji čas pišejo časopisi veliko o zdravju nemškega cesarja. Posebno trdijo francoski listi dosledno, da je nemški cesar resno in nevarno bolan. Nemški listi sicer ugovarjajo ter pravijo, da ni nemškemu cesarju drugega, nego da ga še precej boli samo noga, katero si je poškodoval, ko je padel na ladiji „Hohenzollern“. Francoski listi pa dosledno trde, da ne boli cesarja samo noga, marveč, da ga bole tudi ušesa, v katerih se mu napravljajo večkrat mehurji, katere morajo prerezovati zdravniki, kar pa provzročuje cesarju strašne muke in je zaradi tega tudi tako nervozen. Res je sicer, da človek ne sme verjeti vsega, kar pišejo francoski listi o nemškem cesarju. Ti listi so tudi o cesarjevem padcu na ladiji „Hohenzollern“ pripovedovali jako čudne reči, katere se nam pa tako neverjetne zde, da jih niti ne omenjamo.

Ali da je nemški cesar jako nervozen, to ve ves svet, da pa ima taka nenavadna nervoznost gotovo svoje vzroke, to pa je tudi naravno.

Narodno gospodarstvo.

Trgovska in obrtniška zbornica.

IX. Zbornični tajnik poroča, da je c. kr. vlada naznanila, da visoko c. kr. ministerstvo za notranje reči uže sedaj namerava vsled odloka z dne 5. marcija 1891. l. št. 3832 pričeti s pripravami za prvo pregledovanje nevarnostne razvrstitve, kakor se zahteva v § 14. zakona za zavarovanje zoper nezgode, četudi pregledana razvrstitev nikakor pred l. 1893. ne more zadobiti veljavnosti. V ta namen naj bi se sestavile vprašalne pole, na katere naj bi odgovorili interesentje posameznih industrijskih strok. Najprvo naj bi se pričelo z mlinarsko industrijo.

Zbornica se je obrnila do interesentov in jim poslala vprašalne pole ter je na podlogi došlih odgovorov v smislu odsekovih sklepov predložila sledeče poročilo c. kr. vladi:

Motor se je vzel kot tisto, kar določuje nevarnost za nezgode pri obratih. To se je videlo interesentom čudno, ker vsakdo lahko ve, da je motor večinoma ne le popolnoma ločen od pravih tovarniških prostorov, ampak da se prav mnogokrat nahaja v posebnih poslopih. To velja zlasti o parnih strojih in o kotlih, kateri morajo biti v posebnih svojih poslopih. Uže iz tega je razvidno, da motor ne more biti nevaren tovarniškemu delavcu, ker nimajo opraviti po tistih ločenih prostorih, v katerih je motor, in torej jim ne more od njega pretiti nevarnost. Od tega pravila so izvzeti le tisti delavci, kateri oskrbujejo motorje. Teh pa je proti onim, ki delajo v tovarni, tako malo, da nikakor ni opravičeno, da bi to manjše število bilo merilo za nevarnost vseh delavcev in da bi se ves obrat zaradi motorja uvrstil v visok nevarnostni razred.

Če se vzame, da motor za nezgodnost vse tovarne ne more biti odločilen, potem tudi ni uvrstiti drugače enakih obratov v razne nevarnostne razrede na podlogi rabljenega motorja. Razločevati kmečke in umetne mline, ali mline za plačilo in trgovske mline, to po mnenju večšakov ni opravičeno, ker so bili stroji po kmečkih mlinih ali po mlinih za plačilo razen nekaterih, ki bodo zaradi svoje primitivnosti gotovo propadli ali bodo vsaj brez mletve, zadnja leta vsaj po glavnem bistveno boljšani z valjarji, siti, čistilnicami itd., tako da so po svoji uredbi precej podobni velikim mlinom ter se razločujejo od njih sedaj le po večem številu in le nekoliko tudi po vrsti rabljenih strojev.

V nevarnosti so delavci po mlinih prav za prav najbolj, kadar ravnajo jermene na kamene in valjarje, pa kadar imajo opraviti s transmisijoni, vlačili in vozili.